

1. NIVELL CONTEXTUAL

TÍTOL	<i>Chien (Gos)</i> , element escènic del projecte <i>Coucou Bazar</i> .
AUTOR	Jean Dubuffet (Le Havre, França, 1901- París, França, 1985)
ANY	1973
DIMENSIONS	118 x 130 x 2 cm.
TÈCNICA	Acrílic sobre espuma de poliuretà
LOCALITZACIÓ DE L'OBRA	Collection Fondation Dubuffet, París
DADES BIOGRÀFIQUES RELLEVANTS	Era fill d'un respectat i pròsper comerciant de vins. De petit ja mostrava gran afecció al dibuix i l'any 1917 es va matricular a l'Escola de Belles Arts de Le Havre. L'any següent va marxar a París, amb el propòsit de fer-se pintor. Assistia a classes de pintura a l'Académie Julian però, després de sis mesos, ho va deixar per començar a formar-se fora de l'àmbit acadèmic. Entre 1920 i 1922 va portar una vida solitària i es dedicava a la literatura, les llengües i la música. El setembre de 1923, va començar el servei militar. En aquella època va conèixer Fernand Léger, André Masson i Juan Gris. El 1924 va descobrir la publicació <i>Die Kunst der Geisteskranken</i> (l'art dels malalts mentals) de Hans Prinzhorn, fet que li fa qüestionar-se el concepte de "belles arts" i donar l'esquena a la cultura establerta. Dubuffet considerava que l'autèntica cultura s'havia de buscar entre la gent del carrer i no als cercles culturals oficials. Va deixar la pintura i va tornar a Le Havre per introduir-se en el negoci familiar de vins. L'any 1927 es va casar amb Paulette Bret. Durant el viatge de nuvis a Argel, va morir el seu pare. L'any 1930 es va establir a París, com a comerciant de vins, amb la seva dona i la seva filla Isalmina. Va retrobar-se amb alguns amics artistes i va tornar a dedicar-se a la pintura durant el seu temps lliure. Les desavinences amb Paulette va fer que es separessin l'any 1934. Dubuffet va optar per arrendar el negoci familiar i dedicar-se exclusivament a la pintura. L'any 1937, després de casar-se amb Emilie Carlu ("Lili"), va tornar a fer-se càrrec del negoci familiar per tal de solventar-ne la crisi financera del mateix. Durant la II Guerra Mundial va haver d'incorporar-se a l'exèrcit francès. L'any 1947 va vendre l'empresa de vins per endinsar-se en l'activitat artística de París. Estava interessat pels materials "no artístics" i pels dibuixos dels malalts mentals. Treballava amb sorra, vidre, asfalt o ciment. Les primeres exposicions de la seva obra causaren una gran controvèrsia entre els espectadors. Col·leccionava <i>Art Brut</i>, terme que ell mateix va popularitzar per referir-se a determinades formes artístiques al marge dels mecanismes culturals de l'art. Dubuffet va descobrir, explorar, i teoritzar sobre <i>l'Art Brut</i>. L'any 1948 va fundar la <i>Compagnie de l'Art Brut</i> amb obres realitzades per malalts mentals i persones alienes als cercles artístics convencionals, les obres dels quals admirava per la seva innocència o cruesa. La col·lecció va arribar a agrupar

	135 creadors i 4000 obres, i va ser dipositada per Dubuffet al castell de Beaulieu en Lausana. Va viatjar repetidament a Argèlia, fascinat pel paisatge, en companyia de Lili. També va viatjar a Saboya, amb el seu amic Pierre Bettencourt, on va realitzar <i>assemblages</i> amb ales de papallona. L'any 1954 va crear, per primera vegada, representacions tridimensionals: les <i>Petites statues de la vie précaire</i>, i hi va fer servir el <i>collage</i> en tres dimensions amb materials com l'esponja, la fusta i la pedra volcànica. Entre els anys 1957 i 1960, l'artista va crear sèries com <i>Texturologies</i>, <i>Topographies</i>, <i>Éléments botaniques</i> i <i>Matériologies</i>, amb què va incorporar nous materials al llenguatge artístic. Durant el mes de juliol de 1962, va iniciar la sèrie <i>L'Hourloupe</i>: dibuixos semiautomàtics realitzats amb bolígraf vermell i blau, retallats i enganxats sobre fons negre. Aquesta sèrie va derivar l'any 1973 en el quadre animat <i>Coucou Bazar</i>. A principis de 1985 va escriure la seva <i>Biographie au pas de course</i>, poc abans de morir. La <i>Tour aux figures</i>, de 24 metres d'alçada, obra encarregada per l'Estat francès, es va instal·lar a París tres anys després de la seva mort.
CONTEXT HISTÒRICO-ARTÍSTIC	La destrucció de la segona guerra mundial (1939-1945) va deixar Europa sumida en un sentiment de desesperació, en una situació de crisi cultural que coincideix amb el desenvolupament de la filosofia existencialista. L'Informalisme s'emmarca en aquest context, paral·lelament a l'Expressionisme Abstracte nord-americà. L'Informalisme, també anomenat Tachisme, Art Autre o Abstracció Lírica, tot i desenvolupar-se de forma independent, va compartir amb l'Expressionisme Abstracte el pes del surrealisme, de l'automatisme, de la improvisació psíquica com la revelació del món subjectiu de l'artista. També s'aprecien ressonàncies del Dadaisme en la valoració de l'atzar, d'allò fortuït i arbitrari, i en l'ús que fa del collage. Com en el cas de l'Expressionisme Abstracte nord-americà, es tractava d'una pintura basada en la velocitat d'execució i en la violència de la realització. Hi ha, però, dues línies de treball: una línia gestual i cal·ligràfica i una altra matèrica, aquesta última dona una importància fonamental al valor tàctil i expressiu de la superfície pictòrica. Entre els artistes informalistes de París destaquen Fautrier, Wols, Soulages, Hartung i Dubuffet.

2. NIVELL FORMAL

DESCRIPCIÓ	Panell en forma de gos dempeus. La silueta està contornejada en negre. La superfície del pannel està constituïda per zones blaves, vermelles, blanques i d'altres ratllades en blau i en vermell, totes elles contornejades en negre. El cos es mostra de perfil, mentre que el cap del gos es presenta frontalment, ensenyant les dents.
	Dubuffet es va proposar superar les dimensions espacials de l'escultura i de l'arquitectura introduint la dimensió temporal. Amb aquesta intenció va crear

PAPER DE L'AUTOR	el quadre animat <i>Coucou Bazar</i>. L'atrezzo teatral el composaven figures humanes (<i>Le Cyclothymique</i>), figures d'animals (<i>Chien, Lion</i>) i formes abstractes que suggerien elements paisatgístics, un total de 175 practicables. L'artista no es planteja abordar el món del teatre, sinó que intenta ampliar les possibilitats d'expressió de la pintura i l'escultura vers un concepte d'obra d'art total. Per tal d'animar el muntatge, Dubuffet va planificar que actors disfressats s'hi desplaçessin lentament. Els va abillar amb túniques, màscares, botes, guants i barrets, especialment dissenyats i combinats, creant així personatges com la graciosa <i>Nini la Minaude</i>, el forçut <i>Gendarme</i> o l'orgullós <i>Triomphateur</i>.
------------------	---

3. NIVELL INTERPRETATIU

ELS ELEMENTS I/O MATERIALS	Dubuffet va començar amb dibuixos preparatoris (com és el cas de <i>Chien</i>, 1973, retolador sobre paper i collage, 24,3 x 27,6 cm., Museu Solomon R. Guggenheim, Nova York) dels diferents elements del quadre animat. A continuació, els seus ajudants van projectar els dibuixos sobre panells de fusta i els van retallar i pintar. Els panells portaven rodes i, alguns d'ells, un petit motor elèctric. El conjunt tenia més de cent practicables i quasi vint vestits. El vestuari dels ballarins, confeccionat amb materials que anaven des del cotó fins a la resina i el làtex, era rígid i pesat, de forma que només podien moure's lentament. Els moviments dels ballarins anaven acompanyats de música. En la primera representació (Nova York, 1973), el compositor turc İlhan Mimaroglu va compondre una peça de música electrònica en concordança amb la coreografia. A la tercera i última representació (Turin, 1978), l'acompanyament musical consistia en improvisacions musicals creades per Dubuffet l'any 1961, algunes d'elles en col·laboració amb Asger Jorn. Aquest conjunt monumental d'imatges mòbils, s'acompanyava d'una il·luminació molt precisa indicada per l'artista.
LES FORMES	El punt de partida d'aquestes formes el van constituir uns gargots que Dubuffet va traçar sense cap intenció artística amb bolígraf vermell i blau el juliol de 1962 mentre parlava per telèfon. L'artista va equiparar aquest fet amb l'escriptura automàtica surrealista, i va començar així un període de caràcter arbitrari i irracional que deixava aflorar l'inconscient. Les superfícies, ratllades en diferent color i sense ratllar, encaixen formant un conglomerat irregular de peces que s'articulen entre si. La paleta es redueix a l'ús exclusiu del vermell, el blau, el blanc i el negre. Aquest serà l'estil del cicle <i>Hourloupe</i> que l'artista mantindrà fins l'any 1974.
	<i>Considero desitjable conservar el caràcter particular d'espectacle que porto entre mans, és l'obra d'un pintor i no la d'un dramaturg o coreògraf. No ha de semblar una producció teatral pròpiament dita, sinó una pintura –o un conjunt de pintures- on determinats elements poden ser animats (discretament i moderada) mitjançant una certa mobilitat. L'efecte buscat és conduir la imaginació de l'espectador perquè contempli totes les peces del conjunt (i no únicament les que es mouen) com a potencialment mòbils</i>

CONSIDERACIONS DE L'AUTOR	<i>conjunt (i no únicament les que es mouen) com a potencialment mòbils.</i> Jean Dubuffet: <i>Note sur le spectacle envisagé à partir des praticables</i>, en <i>Prospectus et tous écrits suivants</i>, Tomo III, pàg. 383. Declaració de l'autor recollida al catàleg de l'exposició Jean Dubuffet. Huella de una aventura, Guggenheim Bilbao, del 7 de novembre de 2003 al 18 d'abril de 2004, pàg. 206. <i>Els treballs d'aquest cicle (L'Hourloupe) utilitzen grafismes sinuosos que responen a impulsos espontanis, no controlats. En aquests grafismes s'esbossen figuracions incertes, fugaces, ambigües. El seu moviment desperta en la ment de l'observador una activació de la facultat d'intuir tota classe d'objectes que es creen i es desfan a mida que la mirada es mou (...). Ja hauran comprès vostès que aquests treballs del cicle de l'Hourloupe estan presidits per un capritx filosòfic... que planteja un dubte sobre l'autèntica materialitat del món a què ens enfrontem cada dia. Podria ser que només fos una creació de la nostra ment.</i> <i>Al principi, en aquests treballs recorria només al dibuix i la pintura. Més tard vaig sentir el desig de donar-los corporeïtat (...) Se'ls ha anomenat escultures, però l'expressió no és del tot pertinent. És millor parlar de dibuixos que s'enllacen i s'expandeixen en l'espai.</i> Discurs de Dubuffet amb motiu de la inauguració del <i>Groupe des quatre arbres</i>, Nova York, 1972, recollit al catàleg de l'exposició Los Dubuffet de Dubuffet, Sala de Exposiciones del Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, Madrid, del 12 de gener al 27 de febrer de 2000 i Museo de Bellas Artes, Bilbao, del 7 de març al 23 d'abril de 2000, pàg. 220-221.
CONSIDERACIONS CRÍTIQUES	<i>La particularitat més sorprenent de L'Hourloupe és que activa la imaginació de l'espectador, exacerba els seus propis fantasmes (...). A partir d'aquest moment, l'espectador s'introdueix en l'àmbit de la creació (...). Dubuffet fa una vertadera reconstrucció del món. Un món paral·lel, utòpic, subversiu, que pretén evolucionar a la vegada que el món real, portant l'equívoc al seu punt àlgid. I, de pas, qüestionar el fonament d'allò que l'ésser humà denomina realitat (...) Així, amb Coucou Bazar, es fa realitat el que portava quasi 40 anys buscant: els temps de la preguerra en què el jove pretenia guanyar-se la vida confeccionant màscares i accionant els putxinel·lis d'un gran guinyol. El teatre del carrer amb què somniava s'ha convertit en escenificació de la ment.</i> Jaeger, Frédéric: <i>L'Hourloupe amb lupa (1962-1974)</i>, del catàleg de l'exposició Jean Dubuffet. Huella de una aventura, Guggenheim Bilbao, del 7 de novembre de 2003 al 18 d'abril de 2004, pàgs.: 39-41.

4. RECURSOS

	http://www.imageandart.com/tutoriales/biografias/dubuffet/dubuffet.html Ressenya biogràfica de l'autor. http://www.diplomatie.gouv.fr/label_France/ESPANOL/ART/dubuffet/page.html Nota sobre les inquietuds artístiques de Jean Dubuffet, amb motiu de l'exposició al Museu d'Art Modern del Centre Georges Pompidou de París, del 13 de setembre al 31 de desembre de 2001, la primera gran retrospectiva del pintor a França des de 1973.
--	---

ON LINE	http://www.centrepompidou.fr/Pompidou/Pedagogie.nsf/DossiersPedagogique?OpenView&sessionM=4.3 Dossiers pedagògics del Centre Pompidou, on es troba el dedicat a <i>Jean Dubuffet (1001-1985) Exposition du centenaire</i>, del 13 de setembre al 31 de desembre de 2001. http://www.dubuffetfondation.com/index_ang.htm Web de la Fundació Dubuffet amb extensa documentació sobre l'artista i la seva obra. http://www.guggenheim-bilbao.es/caste/exposiciones/permanente/jean_dubuffet/coleccion_jeandubuffet_02.htm Comentaris sobre l'artista i la seva obra en relació a l'exposició <i>Jean Dubuffet. Huella de una aventura</i>, realitzada al Museu Guggenheim de Bilbao, del 7 de novembre de 2003 al 18 d'abril de 2004.
BIBLIOGRAFIA	Catàleg de l'exposició <i>Los Dubuffet de Dubuffet</i>, Sala de Exposiciones del Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, Madrid, del 12 de gener al 27 de febrer de 2000 i Museo de Bellas Artes, Bilbao, del 7 de març al 23 d'abril de 2000, amb textos de Jean Dubuffet, François Mathey i Francisco Calvo Serraller. Catàleg de l'exposició <i>Jean Dubuffet. Huella de una aventura</i>, Guggenheim Bilbao, del 7 de novembre de 2003 al 18 d'abril de 2004, amb textos d'Agnes Husslein-Arco, Andreas Franzke, Caroline Messensee, Frédéric Jaeger i Thomas M. Messer. Catàleg de l'exposició <i>Jean Dubuffet (1901-1985)</i>, Palacio de Sástago, Diputación Provincial de Zaragoza, 23 de desembre 2005 – 12 de febrer de 2006, amb textos de Martine Soria i Pierre Cabanne.
PROCEDÈNCIA DE LA IMATGE	Catàleg de l'exposició <i>Jean Dubuffet. Huella de una aventura</i>, Guggenheim Bilbao, del 7 de novembre de 2003 al 18 d'abril de 2004.

5. APLICACIONS A L'AULA

PREGUNTES ESPECÍFIQUES DEL GUIÓ DE COMENTARI	- Com podem identificar que es tracta d'un gos? - Quines característiques formals de l'obra no són pròpies d'un gos? - A què et recorda aquesta manera de dibuixar?
CONCEPCIÓ DE L'OBRA ARTÍSTICA	OBJECTIUS - Considerar l'automatisme com a estratègia de creació. - Interpretar lliurement la realitat.
REALITZACIÓ DE L'OBRA	PROCEDIMENTS - Realització de dibuixos que aportin noves maneres de veure i representar: amb la mà esquerra, amb els ulls tancats, d'un sol traç, de memòria, amb materials extrapictòrics, etc.